

PERSBERICHT

Iconische Belgica krijgt tweede leven als Oekraïens onderzoeksschip

13 september 2021

Op 13 september 2021 werd de overeenkomst ondertekend voor de overdracht van het legendarische onderzoeksschip Belgica van de Belgische aan de Oekraïense autoriteiten. Enkele dagen later vangt het schip de tocht naar haar nieuwe thuisbasis Odessa aan. Tijdens deze transit worden diverse wetenschappelijke staalnames uitgevoerd. Ook in de Zwarte Zee zal het schip blijven doen waar het in uitblinkt: wetenschappelijk onderzoek uitvoeren en de gezondheidstoestand van de zee opvolgen. Op basis daarvan kan men maatregelen definiëren die tot het ecologisch herstel van de Zwarte Zee moeten leiden.

Vandaag, 13 september 2021, ondertekenden Dhr. Thomas Dermine, staatssecretaris voor Economisch Herstel en Strategische Investerings, belast met Wetenschapsbeleid, en Dhr. Viktor Komorin, Directeur van het Oekraïens Wetenschappelijk Centrum voor Ecologie van de Zee, de overeenkomst voor de overdracht van het onderzoeksschip Belgica van het Koninkrijk België aan Oekraïne. Dit gebeurde als gevolg van een samenwerkingsakkoord dat in juli 2021 werd ondertekend door het Federaal Wetenschapsbeleid (BELSPO), het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) en het Ministerie van Milieubescherming en Natuurlijke Rijkdommen van Oekraïne.

Staatssecretaris Thomas Dermine: *"Na meer dan een miljoen afgelegde kilometers en meer dan 1.000 wetenschappelijke campagnes om de kennis van de zeeën te vergroten, neemt België vandaag afscheid van het onderzoeksschip Belgica. Als varend laboratorium was het schip 37 jaar lang het vlaggenschip van de Belgische mariene wetenschap. Met pijn in het hart nemen we afscheid, maar ik ben erg blij dat het schip een tweede leven krijgt dankzij onze samenwerking met het Oekraïense Wetenschappelijk Centrum voor de Ecologie van de Zee".*

Een onschatbaar nalatenschap

Het belang van een performant nationaal onderzoeksschip kan niet voldoende worden onderstreept. Als multidisciplinair onderzoeksschip kon de RV Belgica wetenschappelijk onderzoek ondersteunen op het gebied van visserij, biologie, geologie, klimaat en chemie, en kon België boven zijn gewichtsklasse boksen inzake marien onderzoek en monitoring, mariene ruimtelijke planning en blauwe economie. En dat zowel op nationaal niveau als in internationale context. Het schip gaf ook aan duizenden studenten de mogelijkheid om hun eerste zee-ervaring op te doen. Velen onder hen kregen de smaak dermate te pakken dat ze in de verschillende STEM-sectoren (Science, Technology, Engineering and Mathematics – Wetenschap, Technologie, Techniek en Wiskunde) actief bleven, en niet zelden opklommen tot leidinggevende functies.

Vincent Van Quickenborne, vice-eersteminister en minister van Noordzee: *“De Belgica is een icoon in de onderzoekswereld en van onschatbare waarde geweest voor het Noordzeebeleid. Ze stond onder meer in voor het monitoren van de effecten van zandontginning, windparken en de munitiestortplaats de Paardenmarkt. Haar werkveld was ook veel ruimer dan onze Noordzee. Zo ontdekte ze heuvels van koudwaterkoralen voorbij Ierland en moddervulkanen voor de kust van Marokko. Met de nieuwe Belgica komt er een waardige opvolger om het werk van de ‘oude witte dame’ verder te zetten.”*

Een nieuw leven in de Zwarte Zee

Na 37 jaren van actieve dienst beëindigde de RV Belgica op 25 maart 2021 haar laatste campagne als Belgisch oceanografisch onderzoeksschip. Hoewel België in het late najaar van 2021 een nieuwe state-of-the-art Belgica verwelkomt, valt het afscheid van de ‘oude witte dame’ zwaar.

Op 16 september verlaat de RV Belgica de traditionele ligplaats in de Marinebasis van Zeebrugge, en wordt ze officieel Oekraïens eigendom. Oekraïne beschikte recentelijk niet over een operationeel schip dat geschikt is voor oceanografisch onderzoek, maar heeft op dit vlak wel grote ambities. De Belgica zal voortaan de monitoring van het mariene milieu in de Zwarte-Zeeregio versterken, en zo ook van groot belang zijn voor het uitvoeren van de EU Kaderrichtlijn Mariene Strategie, die een onderdeel vormt van de Associatieovereenkomst tussen de EU en Oekraïne. Bovendien zal de monitoring op langere termijn bijdragen tot het opstellen van een op feiten gebaseerd programma van maatregelen en aldus tot het herstel van de toestand van de Zwarte Zee leiden. Als follow-up zijn ook gezamenlijke Belgisch-Oekraïense surveys gepland in zowel de Zwarte Zee als het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan.

Van Oekraïense zijde verklaarde de **minister van Milieubescherming en Natuurlijke Rijkdommen van Oekraïne, Dhr. Roman Abramovskyy:** *“Wij zijn de Belgische partij zeer dankbaar voor zo'n belangrijk geschenk aan Oekraïne. Met behulp van het onderzoeksschip Belgica zijn wij van plan om reeds dit jaar de monitoring in de open wateren van de Zwarte Zee terug op te pikken.”*

De ‘eerste’ vaart

In de komende dagen begint het schip haar reis van Zeebrugge naar haar nieuwe Oekraïense thuishaven Odessa. Tijdens de 8 600 km lange reis zullen de Oekraïense wetenschappers meteen actief zijn. Ze zullen monsters van zeewater en bodemsedimenten verzamelen voor de analyse van een breed scala aan verontreinigende stoffen, drijvend marien afval en microplastics documenteren, stalen van milieu-DNA (‘environmental DNA’) nemen voor de beoordeling van de biodiversiteit en microbieel DNA analyseren om de aanwezigheid van antibioticaresistentiegenen aan het licht te brengen. Dit ambitieuze wetenschappelijke programma, getiteld "Cruise of Three European Seas" (Noordoost-Atlantische Oceaan, Middellandse Zee en Zwarte Zee), alsmede de overdracht van het vaartuig, wordt georganiseerd en gefinancierd door het EU/UNDP-project "European Union for Improving Environmental Monitoring of the Black Sea" ([EU4EMBLAS](#)), en wetenschappelijk ondersteund door het Joint Research Centre van de EU.

Minister van Defensie, Ludivine Dedonder: *“37 jaar lang heeft Defensie de Belgica ingezet ten dienste van het wetenschappelijk onderzoek op zee. Het schip wordt nu overgedragen aan Oekraïne om er een aan een tweede carrière als wetenschappelijk onderzoekschip te beginnen. Het doet me plezier te weten dat de Belgica – onder een andere naam weliswaar – nieuwe wetenschappelijke opdrachten tegemoet vaart. Binnenkort verwachten we de opvolger in België en zetten we onze goede samenwerkingen met het Federaal Wetenschapsbeleid en het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen verder.”*

Verwacht wordt dat de Belgica midden oktober 2021 in Oekraïne zal aankomen. Daar zal het schip een nieuwe naam krijgen, en vervolgens haar activiteiten in het Zwarte Zeegebied aanvangen.

Meer informatie over de geschiedenis en realisaties van het Belgisch zeewetenschappelijk onderzoek, de RV Belgica die nu van identiteit verandert, de nieuwe RV Belgica, en het EU/UNDP-project EU4EMBLAS, kunnen worden geraadpleegd in de meegeleverde bijlage.

Aanvullende informatie kunt u opvragen via onderstaande contacten.

Perscontacten:

Kabinet Staatssecretaris T. Dermine – Wetenschapsbeleid

Laurens TEERLINCK – laurens.teerlinck@dermagne.fed.be

Kabinet Minister V. Van Quickenborne – Noordzee

Maxim LAPORTE – maxim@teamjustitie.be

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN)

Kelle MOREAU – Wetenschapscommunicatie, Operationele Directie Natuurlijk Milieu
+32 (0) 486 125 877, kmoreau@naturalsciences.be

Iconische Belgica krijgt tweede leven als Oekraïens onderzoeksschip – Bijlage

Om wetenschappelijk onderzoek uit te voeren en tegemoet te komen aan nationale en internationale monitoringverplichtingen, maken vele overheden, instituten en universiteiten regelmatig gebruik van onderzoeksschepen. De zeegaande wetenschappers observeren en tellen, vissen en grijpen, meten en testen ... en gebruiken een breed scala aan wetenschappelijke instrumenten om hun gegevens te verzamelen. In een later stadium worden die gegevens geanalyseerd en vertaald naar nieuwe inzichten en/of beleidsadvies. Een aanzienlijke hoeveelheid kennis is vereist om oceanen en zeeën leefbaar en productief te houden. Denk bijvoorbeeld aan duurzame visserij, windenergie, zandwinning en toerisme, allemaal economische sectoren die op een of andere manier baat hebben bij het werk dat aan boord van onderzoeksschepen wordt uitgevoerd. In België kon men hiervoor tot voor kort onder meer terecht op de RV A962 Belgica, het bekende Belgische oceanografische onderzoeksschip. Dat schip krijgt nu een tweede leven onder de Oekraïense vlag, en zal vooral actief zijn in de Zwarte Zee. België bouwde intussen een nieuwe Belgica, die later dit jaar in ons land wordt verwacht.

1. België: een lange geschiedenis van zeewetenschappelijk onderzoek en ontdekking

België kan terugvallen op een lange geschiedenis van marien onderzoek en ontdekkingen. Reeds in de beginjaren realiseerden onze wetenschappers op dit vlak belangrijke wereldprimeurs. De opening van het allereerste marien onderzoekstation ter wereld in 1843 in Oostende (het 'Laboratoire des Dunes', uitgebaat door de dierkundige Pierre-Joseph Van Beneden) en de wetenschappelijke Belgica-zuidpoolexpeditie en allereerste overwintering op Antarctica (weliswaar noodgedwongen) door Adrien de Gerlache en zijn bemanning in 1897-1899, springen daarbij opvallend in het oog. Bij gebrek aan staatsinteresse kwamen de kosten voor deze ondernemingen echter op rekening van de wetenschappelijke wereld en de private sponsors die konden worden verleid, en de Belgische zeewetenschappers moesten ook daarna nog lange tijd blijven roeien met de riemen die ze hadden. Om studiemateriaal te verzamelen moesten ze tevreden zijn met de organismen die ze via vismijnen, oesterputten en bereidwillige strand-, garnaal- en zeevissers verkregen, en in het beste geval kon eens een (vissers)schip worden gecharterd.

“Men kan slechts van actief onderzoek dromen (...) als men beschikt over een schip dat steeds zee kan kiezen, kan varen waar en wanneer het wil en waar aan boord alles ten dienste staat van de wetenschappelijke activiteit. (...) Als een land dan ook wil deelnemen aan het oceanografisch onderzoek dat tegenwoordig op internationaal vlak georganiseerd wordt, dan moet dit land daarvoor een dergelijk speciaal schip uitrusten, voorzien van alle nodige apparatuur voor het werk in diepere wateren, en moet men ook bereid zijn hieraan de nodige financiële middelen te besteden.” Met deze woorden legde de vermaarde zoöloog Gustave Gilson in 1914 zijn vinger op de belangrijkste pijnpunten van het Belgische mariene onderzoeksveld: een gebrek aan broodnodige infrastructuur en een overheid die zich weinig

bereid toonde om in de zeewetenschappen te investeren (Gilson werd later achtereenvolgens Directeur van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen – toen nog Koninklijk Natuurhistorisch Museum in Brussel – en van het Zeewetenschappelijk Instituut in Oostende).

Gilson (+1944) heeft de invulling van zijn wens niet meer meegemaakt. Hoewel de Belgische zeewetenschappers van aan het begin van de 20e eeuw tot in de jaren '70 voor hun onderzoek konden inschepen op verschillende types schepen in overheids- of private eigendom (sleepboten, visserijwachtschepen, peilboten, lichtscheperen, militaire schepen, industriële schepen ...), en in een uitzonderlijk geval ook eens een (vaak aftands) schip in eigen beheer kon worden uitgebaat, zette de overheid pas op 7 november 1979 het licht definitief op groen voor de bouw van een oceanografisch schip. De keuze viel op een 'multipurpose vessel' van 51 m lang, dat een veelheid aan opdrachten zou kunnen vervullen en voor een langere tijd met een groot aantal wetenschappers op zee kon blijven.

Meer detail over de geschiedenis van het Belgisch zeewetenschappelijk onderzoek en de schepen die daarbij werden ingeschakeld kan worden gevonden in de publicatie [“Pirlet, R., K. Rappé & L. Naudts. 2015. Belgische onderzoeksschepen toen, nu en in de toekomst. *De Grote Rede*, 2015\(41\):7-14”](#).

2. RV A962 Belgica: bilan en toekomst

Vanaf eind 1982 startte de Boelwerf in Temse met de bouw van een Belgisch drijvend laboratorium, en in 1984 kon het federale onderzoeksvaartuig RV A962 Belgica het ruime sop kiezen. Een nieuw tijdperk was aangebroken voor het Belgisch marien onderzoek. De RV A962 Belgica, waarvan de naam het Belgische karakter benadrukt op een wijze die in de verschillende landstalen op dezelfde manier kan worden geschreven en uitgesproken, werd ondergebracht in de Belgische Marinevloot waarmee in de voorgaande decennia reeds een mooie basis voor zeewetenschappelijk onderzoek werd gelegd, en werd op 11 oktober 1984 gedoopt door Koningin Fabiola. De operationele aspecten vallen binnen het kader van de 'Conventie Belgica', afgesloten tussen de ministeries van Defensie en Wetenschapsbeleid. Binnen deze conventie is de Operationele Directie Natuurlijk Milieu (OD Natuur) van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) verantwoordelijk voor het budgettair beheer, de wetenschappelijke instrumentatie en de planning van de wetenschappelijke campagnes van het vaartuig. De Marine-component (Defensie) voorziet in de bemanning, de operationele ondersteuning en de thuishaven te Zeebrugge. Het federale multifunctionele onderzoekschip stelt jaarlijks tot 200 vaardagen ter beschikking en heeft een actieradius van 5000 zeemijl met een autonomie van 20 dagen.

Gedurende 37 jaar hield de RV A962 Belgica tijdens de wetenschappelijke campagnes toezicht op de kwaliteit van de Noordzee door het voortdurend verzamelen van allerhande gegevens over de biologische, chemische, fysische, geologische en hydrodynamische processen die er zich afspelen (monitoring). Het schip was bovendien een varend laboratorium voor de onderzoekers van de Belgische universiteiten en wetenschappelijke instituten om de kennis van de zeeën te vergroten. Wetenschappers namen stalen van water, bodem en levende organismen. Ze testten nieuwe visserijtechnieken uit, onderzochten de invloed van zandextractie op de bodem of bekeken het effect van windparken op het

leven in zee. Omwille van haar polyvalente karakter werd het Belgische oceanografische schip niet alleen gebruikt door Belgische teams maar ook door buitenlandse teams waarmee samenwerking is voorzien in het kader van Europese onderzoekprogramma's. De internationale campagnes van de RV A962 Belgica hebben onder meer geleid tot de ontdekking van heuvels van koudwaterkoralen ten zuidwesten van Ierland en moddervulkanen voor de kust van Marokko. Het onderzoek dat dankzij dit schip kon worden uitgevoerd is dus belangrijk voor het beheer van de Noordzee maar eveneens voor het fundamenteel begrip van de nabijgelegen zeeën en oceanen, en maakte dat België boven zijn gewichtsklasse kon boksen inzake marien onderzoek en monitoring, mariene ruimtelijke planning en blauwe economie. Het schip gaf ook aan duizenden studenten de mogelijkheid om hun eerste zee-ervaring op te doen.

Na meer dan een miljoen afgelegde kilometers en meer dan 1000 wetenschappelijke campagnes werd de nood om de RV A962 Belgica te vervangen steeds groter. Enkel door het bouwen van een nieuw onderzoeksvaartuig kan blijvend worden voldaan aan de nationale en internationale monitoringverplichtingen, en kan België mee op de voorgrond blijven van de zeegerelateerde wetenschap en technologie, en helpen verzekeren dat Europa een wereldleider kan blijven in zeewetenschap, exploratie en blauwe economie. Het was dan ook bijzonder heuglijk nieuws toen de Belgische Federale Staat in 2016 de opdracht gaf om de RV A962 Belgica te vervangen en het aanbestedingsproces op te starten via een hernieuwde samenwerking tussen Defensie, BELSPO (Federaal Wetenschapsbeleid) en KBIN. Minstens even heuglijk is dat het schip niet hoeft te worden afgeschreven, en dat in 2021 kon worden overeengekomen om de RV A962 Belgica aan een tweede leven te laten beginnen onder de Oekraïense vlag, met de kern van de activiteiten in de Zwarte Zee. Zie ook deel 5 van deze bijlage "EU4EMBLAS - European Union for Improving Environmental Monitoring in the Black Sea".

Meer informatie over de technische aspecten en de activiteiten van de RV A962 Belgica kan worden geraadpleegd op <https://odnature.naturalsciences.be/belgica/nl/>.

3. De nieuwe RV Belgica: bouwproces, technische gegevens en toekomstplannen

Na de aanbestedingsprocedure werd het contract voor het ontwerp en de bouw van het nieuwe onderzoeksschip toegewezen aan de scheepswerf Freire Shipyard, gelegen in Vigo, Spanje. Het contract ging van start op 8 juni 2018. Het snijden van het staal startte op 13 februari 2019, de kiel werd gelegd op 27 maart 2019. Op 25 april 2019, na een naamgevingswedstrijd voor scholen die werd gewonnen door de leerlingen van klas 1LA van het Athénée Maurice Destenay uit Luik, werd bekend gemaakt dat ook het nieuwe schip de Belgische traditie zou eren en [onder de naam RV Belgica zal opereren](#). De opeenvolgende bouw- en testfasen verliepen voorspoedig, en op 11 februari 2020 kon de nieuwe RV Belgica voor het eerst [feestelijk te water worden gelaten](#). Na het oplopen van een beperkte bouwachterstand als gevolg van de COVID-19 crisis werd het schip intussen gefinaliseerd en getest. De procedure om een private operator aan te stellen, die samen met Defensie zal instaan voor de bemanning en de operationele ondersteuning, is bijna rond. Na een opleidingsperiode, die ook in Spanje zal plaatsvinden, zal de gemengde militaire-en-burgerbemanning de nieuwe RV Belgica naar de thuisbasis Zeebrugge varen, waar het schip in het late najaar van 2021 wordt verwacht om zijn wetenschappelijke taken op te nemen.

Naast het opvolgen van de activiteiten van de RV A962 Belgica maakt het nieuwe schip ook het voldoen aan nieuwe normen inzake milieuvriendelijkheid mogelijk, en opent het deuren naar nieuwe wetenschappelijke avonturen en campagnes. Zowel nieuwe wetenschappelijke disciplines als nieuwe onderzoeksgebieden komen daarbij binnen het bereik van de gebruikers. In vergelijking met zijn voorganger is de nieuwe RV Belgica groter (circa 70 m lang t.o.v. 50 m) en biedt meer ruimte aan de wetenschappers (een verdubbeling aan laboratoriumruimte met een capaciteit om tot 28 wetenschappers aan boord te nemen). Het is gebouwd volgens de strengste normen inzake energieverbruik, uitstoot (groen schip) en geluidsproductie (akoestisch stil schip, belangrijk voor o.a. visserijonderzoek) en is uitgerust met de modernste wetenschappelijke apparatuur die onder meer toelaat om stalen te nemen tot 5.000 m diep. Het nieuwe schip heeft ook een lichte ijsversterking om tijdens de zomer onderzoek te kunnen doen aan de noordpoolcirkel. State-of-the-art akoestische onderwatersensoren die de waterkolom (fauna inbegrepen), de bodem en het substraat analyseren zijn eveneens ingebouwd, en ook onderzoek dat het gebruik van afstandsbediende of autonome voertuigen (ROVs - Remotely Operated Vehicles, of AUVs - Autonomous Underwater Vehicles) vereist wordt voortaan mogelijk voor de onderzoekers. Hoewel de Noordzee het belangrijkste focusgebied blijft, strekt het onderzoeksgebied zich verder uit ten opzichte van de huidige RV A962 Belgica: noordwaarts tot boven de noordpoolcirkel, verder naar het zuiden inclusief de Middellandse Zee en Zwarte Zee en westwaarts naar de Atlantische Oceaan. Het schip zal over een autonomie van 30 dagen beschikken en jaarlijks tot circa 300 dagen op zee onderzoek uitvoeren.

Ook de internationale dimensie van wetenschap blijft de nodige aandacht krijgen. Niet enkel Belgische wetenschappers maar ook hun Europese collega's zullen van het schip gebruik kunnen maken. Net zoals de huidige RV A962 Belgica in deze context reeds onderdeel van het Europese EUROFLEETS-netwerk vormde (waarin Europese wetenschappers scheepstijd op buitenlandse onderzoeksschepen kunnen verkrijgen), zal ook de nieuwe RV Belgica actief blijven binnen dit netwerk.

Meer informatie over het politieke proces dat leidde tot de nieuwe RV Belgica, over de technische specificaties en de bouw- en naamgevingsprocessen, kunnen worden geraadpleegd op https://www.belspo.be/belspo/NewRV/index_nl.stm.

4. Welkomevenementen

De nieuwe RV Belgica zal op gepaste wijze welkom worden geheten tijdens een meerdaagse opeenvolging van evenementen van diverse aard, en gericht op diverse doelpublieken. De evenementen worden gepland in 2022 in de peterstad Gent, maar de exacte timing en invulling staan nog onder voorbehoud. De officiële doopceremonie in aanwezigheid van Hare Koninklijke Hoogheid prinses Elisabeth, die het meterschap van de RV Belgica heeft aanvaard, vormt uiteraard het orgelpunt van de activiteiten. Daarnaast staan ook de tocht van Zeebrugge naar Gent, een wetenschappelijk symposium, de mogelijkheid voor het publiek om het schip te bezoeken, een wetenschaps- en technologiebeurs, en de terugvaart naar Zeebrugge op het programma.

5. EU4EMBLAS - European Union for Improving Environmental Monitoring in the Black Sea

Achtergrond: Het EU/UNDP-project "European Union for Improving Environmental Monitoring in the Black Sea" ([EU4EMBLAS](#)) is de vierde fase van het sinds 2014 door de EU gefinancierde bijstandsproject om Oekraïne en andere kuststaten te helpen bij de bescherming van de Zwarte Zee. De belangrijkste activiteiten van het project omvatten onderzoeken op open zee, grootschalige verzameling van milieugegevens met behulp van nieuwe monitoringtechnieken, en bewustmaking van het publiek in het Zwarte Zeegebied. Tot de belangrijkste resultaten van de vorige fasen behoorden de ontwikkeling van een omvangrijke databank over de waterkwaliteit in de Zwarte Zee, een eerste beoordeling van de milieutoestand van de bestudeerde delen van de Zwarte Zee overeenkomstig de eisen van de EU-Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS; open zee) en de Kaderrichtlijn Water (KRW; kustgebieden). De huidige projectfase vormt een aanvulling op de behoefte aan verdere ontwikkeling van de nationale technische en personeelscapaciteiten voor de uitvoering van monitoringprogramma's voor het mariene milieu, overeenkomstig het Verdrag van Boekarest en de EU-rapportagevoorschriften. Het voorziet in verdere technische bijstand die is toegespitst op het opzetten van moderne systemen en faciliteiten voor milieumonitoring, capaciteitsopbouw, beoordeling van de milieutoestand overeenkomstig de KRMS/KRW van de EU, en bewustmaking van het publiek inzake de milieuproblematiek van de Zwarte Zee.

EU4 EMBLAS

This project is funded
by the European Union

